

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду изабрало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације, под насловом ПРИМЕНА КООПЕРАТИВНОГ УЧЕЊА И КВАЛИТЕТ ЗНАЊА УЧЕНИКА, коју је поднела докторанд Марина Семиз. Пошто смо проучили поднету дисертацију, у могућности смо да поднесемо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Марина Семиз (дев. Илић) рођена је 1986. године у Краљеву. Основне студије педагогије завршила је на Филозофском факултету у Београду (2005-2010). Докторске студије уписала је школске 2010/11. године на истом факултету. Испите предвиђене програмом докторских студија педагогије положила је са просечном оценом 9,25. Професионалну каријеру започела је као волонтер на месту педагога - стручног сарадника у Основној школи „Рашка“ у Рашки од 1. марта 2011. године до 29. јуна 2012. године. Од 2013. године ради на Педагошком факултету у Ужицу као асистент за ужу научну област Педагогија и дидактика, на реализацији наставних предмета: Општа педагогија, Дидактика 1, Дидактика 2, Школска педагогија, Методологија педагошких истраживања и Предшколска педагогија. На основним академским студијама на Педагошком факултету у Ужицу кандидаткиња је тренутно ангажована на реализацији следећих наставних предмета: Општа педагогија и Дидактика. Остварила је чланство и учешће у бројним телима и комисијама на Педагошком факултету Ужицу. Учествовала је у раду Савета Педагошког факултета у Ужицу и више комисија: Комисије за припрему материјала за конкурс ERASMUS, Комисије за припрему материјала за акредитацију студијских програма и Комисије за обезбеђење квалитета. Учествовала је у раду Организационог одбора за одржавање

Научног скупа под називом *Уџбеник у функцији наставе и учења*, одржаног на Педагошком факултету 2016. године, као и Научног скупа *Културно-потпорна средства у функцији наставе и учења*, одржаног на Педагошком факултету у Ужицу 2017. године. Коректор је научне монографије *Развој естетске културе ученика и уџбеник*, аутора др Жане Бојовић. Као члан хора учествовала је у ваннаставним активностима са професорима, студентима и запосленима са Педагошког факултета у Ужицу на академији под називом *ВАСКРСНИ, СРБИЈО (пре) 100 година (после)*, одржаној на Педагошком факултету у Ужицу и у Народном позоришту Републике Српске у Бањалуци. Члан је Педагошког друштва Србије, струковне организације дипломираних педагога и професора педагогије који са стручног и научног аспекта проучавају васпитање и образовање.

Као аутор и коаутор кандидаткиња је објавила бројне оригиналне и прегледне научне радове и приказе.

- Илић, М. (2013). Социометријска истраживања у педагогији. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 45(1), 24–41.
- Илић, М. (2013). Педагошке импликације Пијажеове теорије интелектуалног развоја за наставу и учење. *Иновације у настави*, 26(4), 100–113.
- Илић, М. (2014). Школа по мери, Далтон план и Пројект метода као реформски покушаји индивидуализације наставе. *Зборник радова*, 17(16), 313–324.
- Илић, М. (2014). Вршњачка прихваћеност ученика са тешкоћама у развоју у редовним одељењима. *Зборник радова са међународног научног скупа "Настава и учење – савремени приступи и перспективе"*, стр. 717–728. Ужице: Учитељски факултет.
- Илић, М. (2014). Социометријски статус и социјалне мреже у вршњачкој групи. *Учитељ*, 32(3), 405–418.
- Илић, М. (2014). Друга свеска пред читаоцима. *Просветни преглед*, 2XX, 28, стр. 19 (23.10.2014).
- Илић, М. (2015). Однос научног и вредносног у педагогији. *Учење и настава*, 1(4), 663–676.
- Kundačina, M. i Ilić, M. (2015). Visoko obrazovanje i globalizacija. Zbornik radova sa znanstvenostručnog skupa "Znanost-Duhovnost-Odgovornost", str. 97-112. Bijakovići-Meñugorje: Fakultet društvenih znanosti dr. Milenka Brkića.

- Ilić, M. (2015). Didaktičke vrednosti kooperativnog učenja u razrednoj nastavi iz ugla studenata. *Pedagogija*, 70(2), 225-238.
- Илић, М. и Бојовић, Ж. (2015). Фолк педагогије у контексту образовања наставника. *Настава и васпитање*, 64(4), 781-793.
- Василијевић, Д., Бојовић, Ж. и Илић, М. (2015). Примена техничких уређаја у раду са децом предшколског узраста. *Зборник радова*, 18(17), 53-66.
- Бојовић, Ж. и Илић, М. (2015). Уџбеник и квалитет знања ученика. Књига резимеа са међународног научног скупа "Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка развоју и учењу", стр. 40-41. Београд: Учитељски факултет.
- Илић, М. (2015). Шездесет година рада Основне школе „Нада Пурић“ у Ваљеву [Мр Ана Савковић, Основна школа „Нада Пурић“ у Ваљеву 1953–2013, Ваљево 2014, 4, 572 стр.], *Учење и настава*, 1(3), Београд: Klett, стр. 606–608.
- Ilić, M. i Bojović, Ž. (2016). Teachers' Folk Pedagogies. *Journal of Arts and Humanities*, 5(9), 41-52.
- Илић, М. (2016). Значај и тешкоће у примени кооперативног учења у разредној настави из перспективе наставника. *Настава и васпитање*, 65(1), 167-180.
- Ilić, M. (2016). Kvalitet nastave na učiteljskim fakultetima iz ugla studentske evaluacije. *Zbornik radova sa nacionalnog naučnog skupa "Vrednovanje i vaspitno-obrazovnom procesu"*, str. 28-31. Београд: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Бојовић, Ж. и Илић, М. (2016). Електронски уџбеник у функцији унапређивања положаја и активности ученика. *Зборник радова са међународног научног скупа "Уџбеник у функцији наставе и учења"*, стр. 571-588. Ужице: Учитељски факултет.
- Ilić, M., Bojović, Ž. i Sudzilovski, D. (2016). Teachers' Folk Pedagogies, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Univerziteta u Prištini*, 46(3), 87-102.
- Бојовић, Ж. и Илић, М. (2016). Квалитет и правци развоја научноистраживачког рада на учитељским факултетима у Србији. *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, 7, 125-138.
- Бојовић, Ж. и Илић, М. (2016). Функција уџбеника и квалитет знања. *Зборник радова са међународног научног скупа (30.11.2016.) „Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце“*, стр. 83–93. Београд: Учитељски факултет.
- Илић, М. (2016). Учесталост и могућности примене кооперативног учења у разредној настави. *Иновације у настави*, 29(2), 25-37.

- Василијевић, Д., Степић, Г. и Илић, М. (2017). Ставови учитеља према тимском раду. *Настава и васпитање*, 66(1), 99-114.
- Ilić, M. (2017). Didaktičke vrednosti kooperativnog učenja: miks-metodska studija. *Pedagogija*, 72(4), 424-441.
- Илић, М. (2017). Педагошке импликације Вајнерове атрибуционе теорије постигнућа за иницијално образовање учитеља. *Зборник радова*, 20(19), 21-38.
- Bojović, Z. i Ilić, M. (2017). Quality of Scientific Research in the Republic of Serbia's Legislation, u: *Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu (Perspectives of internationalisation and quality in higher education)*, ur: Rutar Sonja, Čotar Konrad Sonja, Štemberger Tina i Bratož Silva. Kopar: University of Primorska, str. 365–379.
- Илић, М. и Бојовић, Ж. (2017). Изазови публикавања научних радова у часописима у друштвеном пољу, у: Наука без граница (21-22.9.2017.), *Зборник резимеа*, Универзитет у Приштини: Филозофски факултет са привременим седиштем у Косовској Митровици, стр. 91–92.
- Бојовић, Ж. и Илић, М. (2017). Токови и проблеми моралног васпитања, Бањалучки новембарски сусрети 2017 (10.11.2017.), *Резимеи*, стр. 50. Универзитет у Бањој Луци: Филозофски факултет, стр. 50.
- Ilić, M., Bojović, Ž. i Vasiljević, D. (2018). Partnerski odnosi fakulteta za obrazovanje nastavnika u domenu stručne i naučne saradnje. *Andragoške studije*, 1, 123–139.

Учествовала је са саопштењима штампаним у целини или изводу на следећим научним скуповима националног и међународног карактера: *Настава и учење – савремени приступи и перспективе* (Ужице: Учитељски факултет, 2014); *Znanost-Duhovnost-Odgovornost* (Бијаковићи-Међугорје: Факултет Друштвених знаности др. Миленка Бркића, 2015); *Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка развоју и учењу* (Београд: Учитељски факултет, 2015); *Сусрети педагога – Научни скуп "Вредновање у васпитно-образовном процесу"* (Београд: Филозофски факултет, Одељење за педагогију и андрагогију, 2016); *Уџбеник у функцији наставе и учења* (Ужице: Учитељски факултет, 2016); *Vidiki internacionalizacije in kakovosti v visokem šolstvu (Perspectives of internationalisation and quality in higher education)* (Копар: University of Primorska, 2017); *Наука без граница* (Косовска Митровица: Филозофски факултет са привременим седиштем у Косовској Митровици, 2017); *Бањалучки новембарски сусрети* (Бања Лука: Филозофски факултет, 2017).

Докторска дисертација Марине Семиз ПРИМЕНА КООПЕРАТИВНОГ УЧЕЊА И КВАЛИТЕТ ЗНАЊА УЧЕНИКА има 217 страна основног текста и следећу структуру: Увод (1–3); Теоријски приступ истраживању (4–83); Методологија истраживања (84–119); Анализа и интерпретација резултата истраживања (120–207); Закључци и педагошке импликације (208–217). На крају рада наведена је коришћена литература, дати су прилози са инструментима истраживања и табелама, као и биографија кандидаткиње.

Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања произлази из оствареног теоријског приступа истраживању, као и на основу развоја, стања и тенденција у проучавању доприноса кооперативног учења унапређивању квалитета знања ученика. На основу теоријског разматрања, формулисан је следећи *предмет истраживања*: примена кооперативног учења и квалитет знања ученика у настави српског језика. За потребе истраживања, у складу са полазном теоријском оријентацијом и формулисаним предметом истраживања, у овом истраживању користе се следећи *кључни појмови*: кооперативно учење и квалитет знања.

Циљ истраживања је утврђивање доприноса кооперативног учења унапређивању квалитета знања ученика из српског језика у постојећој пракси. Из постављеног циља, а сагласно формулацији предмета истраживања, издиференцирани су следећи *задаци истраживања*:

1. Испитати карактеристике кооперативног учења у настави српског језика из перспективе наставника (структурирање кооперативног задатка, формирање група, структурирање принципа кооперативног учења, улоге и активности наставника и ученика);

2. Испитати да ли постоје разлике између наставника у проценама карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, с обзиром на радно искуство, степен стручне спреме, учесталост примене кооперативног учења, компетенције за примену кооперативног учења и став према кооперативном учењу;

3. Испитати карактеристике кооперативног учења у настави српског језика из перспективе ученика (структурирање кооперативног задатка, формирање група, структурирање принципа кооперативног учења, улоге и активности наставника и ученика);

4. Испитати да ли постоје разлике између ученика у проценама карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, с обзиром на њихов општи школски успех, школски успех из српског језика и став према кооперативном учењу;

5. Испитати да ли постоје сличности и разлике између ученика и наставника у проценама карактеристика кооперативног учења у настави српског језика;

6. Утврдити значај кооперативног учења из перспективе наставника и ученика;

7. Испитати да ли постоје разлике између наставника и ученика у проценама значаја кооперативног учења;

8. Утврдити ниво усвојености и одрживости чињеничког, појмовног и процедуралног знања ученика из српског језика који су учили посредством кооперативног учења;

9. Утврдити да ли постоје разлике у погледу нивоа усвојености и одрживости чињеничког, појмовног и процедуралног знања ученика из српског језика који су учили посредством кооперативног учења, с обзиром на њихов општи школски успех, школски успех из српског језика и став према кооперативном учењу.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са оствареном теоријском оријентацијом и формулисаним циљем и задацима истраживања, постављене су општа и посебне *хипотезе истраживања*:

Општа хипотеза од које се полази у овом истраживању јесте да примена кооперативног учења у постојећој пракси доприноси нивоу усвојености и одрживости квалитета знања ученика из српског језика.

На основу опште хипотезе и задатака истраживања дефинисане су следеће *посебне хипотезе истраживања*:

(1) Постоје разлике у заступљености карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, из перспективе наставника;

(2) Постоје разлике између наставника у проценама карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, с обзиром на радно искуство, степен стручне спреме, учесталост примене кооперативног учења, компетенције за примену

(3) Постоје разлике у заступљености карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, из перспективе ученика;

(4) Постоје разлике између ученика у проценама карактеристика кооперативног учења у настави српског језика, с обзиром на њихов општи школски успех, школски успех из српског језика и став према кооперативном учењу;

(5) Постоје сличности и разлике у проценама карактеристика кооперативног учења између наставника и ученика;

(6) Наставници и ученици изражавају позитивно мишљење о значају кооперативног учења;

(7) Постоје разлике у проценама значаја кооперативног учења између наставника и ученика;

(8) Постоје разлике у нивоу усвојености и одрживости чињеничког, појмовног и процедуралног знања ученика из српског језика, који су учили путем кооперативног учења..

Кратак опис садржаја дисертације

Структуру рада чини пет целина: увод, теоријски приступ истраживању, методологија истраживања, приказ и анализа резултата истраживања, закључци и педагошке импликације.

У уводу дат је приказ значаја, релевантности и актуелности изучавања проблематике која је обрађена у докторској дисертацији са становишта интелектуалног васпитања и опште педагогије као педагошке дисциплине којој разматрана проблематика припада. Саставни део ове целине представља и приказ структуре докторске дисертације.

У теоријском приступу истраживању постављене су теоријске основе спроведеног истраживања. Разматрана је проблематика појмовног одређења и настанка кооперативног учења, као и теоријска полазишта значајна за разумевање образовних вредности кооперативног учења у унапређивању квалитета знања ученика. Теоријско полазиште рада утемељено је на социоконструктивистичком приступу настави и учењу, савременим схватањима о наставним методама, Славиновом интегративном моделу кооперативног учења и ревидираној Блумовој таксономији знања. У оквиру ове целине рада посебно поглавље је посвећено проблематици појмовног одређења, мерења и операционализовања квалитета знања ученика из угла различитих парадигми и досадашњих истраживања. Посебно поглавље прве целине је посвећено питањима примене кооперативног учења и квалитета знања ученика у настави језика. Издвојена су четири аспекта релевантна за сагледавање карактеристика кооперативног учења у актуелној наставној пракси и доприноса квалитету знања ученика. Посебно су разматрана питања у вези са структурирањем кооперативног задатака, формирањем кооперативних група, структурирањем основних принципа кооперативног учења и

структурирањем улога и активности наставника и ученика током кооперативног учења. На крају прве целине представљена су досадашња релевантна истраживања о примени кооперативног учења, утицају кооперативног учења на постигнућа ученика у контексту наставе језика и ставовима наставника и ученика према кооперативном учењу.

У другој целини рада, у којој су разрађене методолошке основе истраживања, описани су предмет, кључни појмови, циљ и задаци истраживања, постављене хипотезе, узорак истраживања, истраживачке методе, технике и инструменти, издвојен је карактер и значај спроведеног истраживања, описане процедуре прикупљања и обраде података, као и ток истраживања.

У трећој целини, сагласно постављеним истраживачким задацима приказани су и интерпретирани резултати истраживања. Централни део докторске дисертације Марине Семиз представља део у којем кандидаткиња представља резултате емпиријског истраживања, њихову анализу и интерпретацију.

Добијени резултати подржавају полазну претпоставку о постојању разлика у заступљености карактеристика кооперативног учења у настави српског језика из перспективе наставника. На основу процена и перцепција наставника, утврђено је да су у настави српског језика најприсутнији аспекти у вези са улогама наставника и ученика и структурирањем кооперативног задатка, потом следе аспекти у вези са структурирањем принципа кооперативног учења, док су најмање заступљени аспекти у вези са формирањем кооперативних група. На основу добијених резултата закључено је да су наставничке процене и перцепције карактеристика кооперативног учења у настави српског језика обликоване њиховим ставом према кооперативном учењу, компетенцијама за примену кооперативног учења и делимично учесталашћу примене кооперативног учења. Добијени резултати указују да већу заступљеност карактеристика кооперативног учења изражавају наставници са позитивним ставом према кооперативном учењу, који учесталије примењују кооперативно учење у наставном раду и који опажају себе компетентним за примену кооперативног учења. Године радног стажа и степен стручне спреме наставника нису издвојени као значајни фактори који утичу на процене наставника у вези са карактеристикама кооперативног учења у настави српског језика. На основу процена ученика, закључује се да су карактеристике кооперативног учења присутне са различитим степеном учесталости у актуелној настави српског језика. На основу процена ученика, утврђено је да су у настави српског језика најприсутнији аспекти у вези са улогама наставника и ученика и структурирањем кооперативног задатка, потом следе аспекти у вези са структурирањем

принципа кооперативног учења, док су најмање заступљени аспекти у вези са формирањем кооперативних група. На ученичку процену карактеристика кооперативног учења, као и перцепцију истих, у највећој мери утиче њихов став према кооперативном учењу, потом општи школски успех, и на крају, школски успех из српског језика. Закључено је да са порастом општег школског успеха, школског успеха из српског језика, као и става ученика према кооперативном учењу расте и процена присутности карактеристика кооперативног учења у настави српског језика. Уз то, потврђена је претпоставка о постојању разлика и сличности у процени карактеристика кооперативног учења у настави српског језика између наставника и ученика. Утврђено је да наставници и ученици на сличан начин процењују заступљеност прве разматране карактеристике кооперативног учења у настави српског језика (структурирање кооперативног задатка), док су у погледу остале три карактеристике кооперативног учења (формирање кооперативних група, принципи кооперативног учења и улоге и активности наставника и ученика током кооперативног учења) утврђене значајне разлике између наставника и ученика. Резултати показују да већина наставника и ученика изражава позитивно мишљење о значају кооперативног учења, а квалитативна анализа њихових одговора је указала да у највећој мери препознају значај кооперативног учења на плану социјалног развоја ученика, потом на плану когнитивног и афективног развоја, и на крају, на плану радног васпитања. На тај начин, закључено је да наставници и ученици заузимају холистички приступ у разумевању значаја кооперативног учења за ученике, што је у складу са полазним теоријским и емпиријским сазнањима. Резултати истраживања су потврдили полазну претпоставку о постојању разлика у нивоу усвојености и одрживости чињеничког, појмовног и процедуралног знања ученика из српског језика, који су учили посредством кооперативног учења, са тенденцијом опадања квалитета знања на свим нивоима након иницијалног тестирања. Знања ученика четвртог разреда из српског језика након примене кооперативног учења су највиша на нивоу чињеничког знања, потом на нивоу појмовног знања и у најмањој мери на нивоу процедуралног знања. У погледу одрживости нивоа и квалитета знања ученика из српског језика утврђен је исти тренд, односно највећа одрживост је присутна ког чињеничког, потом појмовног и на крају процедуралног знања ученика. Добијени резултати делимично подржавају претпоставку о утицају одређених обележја ученика на ниво усвојености и одрживости чињеничког, појмовног и процедуралног знања ученика из српског језика након кооперативног учења. Утврђен је утицај општег школског успеха на ниво усвојености и

одрживости појмовног знања ученика и општег школског успеха и успеха из српског језика на усвојеност и одрживост процедуралног знања ученика из српског језика. Према добијеним резултатима, утврђено је да општи школски успех ученика значајно утиче на ниво усвојености и одрживости појмовног знања са трендом да ниво усвојености и одрживости појмовног знања расте са порастом општег успеха ученика. Поред тога, у погледу степена усвојености и одрживости процедуралног знања ученика из српског језика утврђен је значајан утицај општег школског успеха и школског успеха из српског језика (оцена из српског језика). Попут појмовног знања и код процедуралног знања ученика из српског језика присутан је тренд да са порастом школског успеха из српског језика расте и ниво усвојености и одрживости процедуралног знања ученика. Добијени резултати сугеришу на закључак да примена кооперативног учења у актуелној настави српског језика доприноси усвојености и одрживости ученичких знања, у највећој мери чињеничког, а потом појмовног и процедуралног знања ученика. Сprovedено истраживање је показало да се највеће образовне вредности примене кооперативног учења у настави српског језика од стране наставника јављају за ниже нивое и квалитете знања ученика.

Закључци и педагошке импликације чине последњу целина рада, а обухватају приказ закључних разматрања, уз наглашавање кључних теоријских идеја, резултата истраживања, педагошких импликација и импликација за будућа истраживања. У складу са теоријским (научним) и практичним (апликативним) значајем истраживања изведене су две групе закључака, проистекле из теоријских сазнања и истраживачких резултата. Сагласно постављеним истраживачким хипотезама приказани су изведени закључци истраживања. Поред извођења педагошких препорука и указивања на могуће правце педагошког деловања у наставној пракси, у овој целини рада дат је и критички осврт на ограничења спроведеног истраживања, која се могу посматрати као смернице за будућа истраживања у овој области.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Марине Семиз представља значајан научни и практични допринос проучавању образовних доприноса кооперативног учења у унапређивању квалитета знања ученика. Истраживањем је на основу теоријски утемељеног приступа проучавана актуелна пракса примене кооперативног учења у настави српског језика. Поред проширивања досадашњих сазнања о карактеристикама, начинима примене и ефективности кооперативног учења у настави језика, научни значај докторске

дисертације огледа се и у могућности расветљавања кључних проблема у вези са применом кооперативног учења у настави српског језика, првенствено са аспекта операционализације самог појма и разумевања међусобне и контекстуалне условљености одређених фактора који моделују наставну праксу. Научни значај докторске дисертације произилази из самог избора проблема, који је релевантан и од посебног значаја за педагошку теорију и наставну праксу, а посебно за општу педагогију у генерисању теоријских сазнања о интелектуалном васпитању. Осим тога, резултати истраживања представљају користан оквир за унапређивање квалитета процеса наставе и учења, односно практични значај истраживања огледа се, пре свега, у могућностима стицања увида и разумевања у начине примене кооперативног учења у наставној пракси. Резултати истраживања и интерпретација њиховог значења могу имати значајну улогу у преиспитивању примене кооперативног учења у актуелној наставној пракси, у проналажењу бољих начина да се искористи образовни потенцијали кооперативног учења у наставној пракси. Претпоставља се да ће спроведено истраживање омогућити бољи увид и разумевање процеса и ефеката примене кооперативног учења у контексту реалне праксе, због чега може имати бројне педагошке импликације у погледу пружања одговарајуће подршке наставницима у разумевању, прихватању и примени кооперативног учења током читавог професионалног развоја.

На основу проучавања и критичког сагледавања различитих теоријских схватања о карактеристикама, значају и примени кооперативног учења, емпиријских резултата и методолошке основе спроведеног истраживања кандидаткиња предлаже идеје за даља истраживања. Даље проучавање у овој области могло би се усмерити на квалитативна проучавања процеса примене кооперативног учења, сагледавајући разматрану проблематику у контексту другачијих епистемолошких и истраживачких парадигми усмерених ка разумевању и критичком преиспитивању примене кооперативног учења у настави, ка идентификацији фактора који обликују примену кооперативног учења у настави српског језика и дубљем разумевању њихове везе у контексту различитих наставних пракси, као и анализи значаја и утицаја ширег наставног (образовна политика, временска, просторна и материјална организација наставног рада, обука наставника, иницијално образовање наставника, стручно усавршавање наставника, стилови учења, наставни планови и програми, уџбеници, мотивација ученика, став ученика према наставном предмету, читалачке компетенције, каузалне атрибуције школског успеха и тако даље) и ваннаставног контекста (културни,

политички, економски, друштвени утицаји) са становишта могућности примене кооперативног учења. У будућим истраживањима фокус треба усмерити ка мапирању наставничких и ученичких теорија и уверења о значају кооперативног учења како би се стекао јаснији увид у објашњења којима тумаче значај кооперативног учења.

У обради теме и писању рада коришћена је литература на српском и енглеском језику која се састоји од 303 библиографске јединице, а коју чине монографије, научни и стручни радови, документа од националног значаја, штампани и електронски извори који омогућавају увид у стање и тенденције развоја савремених истраживања о примени кооперативног учења. Избор литературе указује на савремен, студиозан и свестран приступ проучавању предмета истраживања. У закључку су прегледно изложени закључци истраживања, педагошке импликације и импликације за будућа истраживања.

У дисертацији постоје питања која се могу поставити и тумачити на другачији начин, која су могла бити анализирана из угла других аналитичких и истраживачких становишта, нека од истраживачких питања могла су бити и детаљније разјашњена, а могу се поставити и нека питања која се односе на начин прикупљања података и поузданост добијених резултата. Како је ово истраживање реализовано у контексту разредне наставе одређеног наставног предмета и на узорку основношколских наставника и ученика, могу се пројектовати и друга истраживања из ове области која ће обухватити остале наставне предмете разредне и предметне наставе и различите узрасте ученика и која ће за полазиште узети остале таксономије квалитета знања. Од посебног значаја би била и квалитативна проучавања процеса примене и ефеката кооперативног учења у настави путем систематског или партиципаторног посматрања, уз примену аутентичних техника праћења и вредновања процеса и исхода наставног рада.

Закључак

На основу изложеног, Комисија оцењује да докторска дисертација Марине Семиз, под насловом ПРИМЕНА КООПЕРАТИВНОГ УЧЕЊА И КВАЛИТЕТ ЗНАЊА УЧЕНИКА, испуњава услове који се овој врсти радова постављају и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да је прихвати и одобри усмену одбрану.

У Београду, 28. март 2020. године.

КОМИСИЈА:

др Радован Антонијевић, редовни професор (ментор)
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Лидија Радуловић, ванредни професор
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Александар Тадић, ванредни професор
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Жана Бојовић, редовни професор
(Педагошки факултет Универзитета у Крагујевцу)